

**Wat doe je
met het afval dat je
niet kunt voorkomen?**

05

Op de eerste plaats tracht je natuurlijk zoveel mogelijk afval te vermijden. Preventie is het sleutelwoord. Voorkomen is beter dan genezen.

Voor preventietips en educatieve omkadering verwijzen we naar de **MOS-themabundel** 'Afvalpreventie' (basisonderwijs) en het **MOS-themapakket** 'Afval en duurzame materialen' (secundair onderwijs). MOS-scholen krijgen die gratis via hun provinciale begeleiders (www.milieuzorgopschool.be).

Ook op de website van OVAM vind je een schat aan informatie: www.ovam.be en meer specifiek www.ovam.be/afvalpreventie.

Met vragen over afvalpreventie of milieuverantwoorde consumptie kun je terecht bij afvalpreventie@ovam.be en via het nummer 015 28 43 03.

We beseffen wel dat een school nu eenmaal een hoeveelheid afval zal blijven genereren. Om dat in goede banen te leiden, vermelden we hier de wetgeving i.v.m. afvoer van afvalstoffen, zonder te veel in detail te treden.

5.1 Wetgeving

5.1.1 Indeling van de afvalstoffen

Afvalstoffen die in een school ontstaan, worden door het Afvalstoffendecreet en het VLAREA aangeduid als bedrijfsafvalstoffen.

Bedrijfsafval kan verder worden ingedeeld in:

bijzonder en/of **gevaarlijk** bedrijfsafval. Voor beide categorieën gelden specifieke bepalingen.

In onderstaande tabel vind je enkele afvalstoffen die kunnen ontstaan in een school, gecatalogiseerd volgens de vermelde indeling.

Indeling	Afvalstoffen ontstaan in een school <i>De lijst is niet limitatief.</i>
Bedrijfsafval	<p>papierafval (i.c. schrijfpapier, boeken, tijdschriften, kranten)</p> <p>kartonafval</p> <p>glasafval</p> <p>groenafval (snoeihout, tuinafval)</p> <p>organisch-biologisch afval</p> <p>kunststofafval</p> <p>drankkartons</p> <p>kunststofverpakkingen</p> <p>metalen verpakkingen</p> <p>metaalafval (ferro en non-ferro)</p> <p>houtafval (onbehandeld)</p> <p>textielafval</p> <p>kringloopafval</p>
Bijzonder bedrijfsafval	<p>bouw- en sloopafval</p> <p>slib van de reiniging van riolen, septische putten en vetvangers</p> <p>rubberbanden</p> <p>elektrische en elektronische apparaten</p> <p>dierlijk afval</p>
Gevaarlijk bedrijfsafval	<p>verven, inkten, lijmen en harsen</p> <p>solventen</p> <p>fotochemicaliën</p> <p>voertuigwrakken</p> <p>afgewerkte olie (motorolie, afvalolie)</p> <p>tl-lampen, spaarlampen en ander kwikhoudend afval</p> <p>rookmelders</p> <p>labo-chemicaliën</p> <p>gebruikte PCB's</p> <p>bestrijdingsmiddelen</p> <p>accu's en batterijen</p>

5.1.2 Afvoer van de afvalstoffen

De aanduiding van afval afkomstig van een school als bedrijfsafval heeft voor gevolg dat de school **zelf** organisatorisch en financieel verantwoordelijk is voor de inzameling, ophaling en verwerking van haar eigen afvalstoffen.

Gemeenten moeten enkel **huishoudelijk** afval inzamelen, afvoeren en (laten) verwerken.

Maar ze mogen samen met huishoudelijke afvalstoffen **vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen** van de scholen inzamelen. Dat zijn bedrijfsafvalstoffen die qua aard, samenstelling en hoeveelheid te vergelijken zijn met de huishoudelijke afvalstoffen die ontstaan bij de normale werking van een particulier gezin. In de praktijk geldt dat voor gewone afvalstoffen waarvan een school slechts kleine hoeveelheden aanbiedt voor inzameling.

Gemeenten kunnen dus **op vrijwillige basis** de afvalstoffen van scholen in hun inzamelkanalen opnemen op voorwaarde dat ze in regel zijn met alle wettelijke bepalingen voor de inzameling van bedrijfsafval.

Indien de school gebruik wenst te maken van de inzamelkanalen van de gemeente, moet ze de uitdrukkelijke toestemming van de gemeente krijgen. De vergoeding die de school hiervoor moet betalen, wordt door de gemeente bepaald. Die vergoeding moet de volledige kost voor de inzameling en de verwerking van de afvalstoffen dekken.

De producent van bedrijfsafval (i.c. de school) moet het afval ofwel zelf verwerken (indien hij hiervoor over een vergunning beschikt), ofwel moet hij het afgeven aan een erkende overbrenger of een vergunde verwerker. Elke afgifte van afvalstoffen aan derden moet gebeuren tegen **ontvangstbewijs**.

Dat ontvangstbewijs vermeldt volgende gegevens:

- ⑨ datum van afgifte
- ⑨ identificatie van de afvalproducent
- ⑨ identificatie van de overbrenger of verwerker
- ⑨ aard, herkomst, samenstelling en hoeveelheid van de afvalstoffen

Een lijst met de namen van erkende overbrengers en vergunde verwerkers kun je telefonisch aanvragen bij OVAM. Je kunt ze ook vinden op www.ovam.be.

De scheidingsverplichting voor afvalstoffen is voor gezinnen en scholen vandaag vrijwel gelijk. Scholen moeten volgende afvalstoffen scheiden aan de bron en ze selectief laten ophalen voor verwerking:

- ▷ gevaarlijk afval
- ▷ klein gevaarlijk afval van vergelijkbare bedrijfsmatige oorsprong
- ▷ glasafval
- ▷ papier- en kartonafval
- ▷ groenafval
- ▷ textielafval
- ▷ afgedankte elektrische en elektronische apparaten
- ▷ afvalbanden
- ▷ steenachtige fracties van bouw- en sloopafval
- ▷ afgewerkte olie
- ▷ frituurvetten en -oliën
- ▷ asbestcementshoudende afvalstoffen
- ▷ afgedankte apparatuur en recipiënten die ozon afbrekende stoffen of gefluoreerde broeikasgassen bevatten
- ▷ houtafvalstoffen *
- ▷ metaalafvalstoffen *

* Hout – en metaalafvalstoffen mogen in een container met gemengde afvalstoffen. Maar dan moet de school kunnen aantonen dat de verwerker die afvalstoffen uit de gemengde container zal halen na de inzameling.

Het bedrijfsafval selectief inzamelen op de plaats van ontstaan, is de beste oplossing.

Scholen staan voor de uitdaging om leerlingen en medewerkers de mogelijkheid te bieden om afvalstoffen gescheiden aan te bieden. Het aantal verschillende afvalrecipiënten verhogen zal in vele gevallen maar een deel van de oplossing zijn. Want het gebruik van meer afvalrecipiënten vraagt een mentaliteitsverandering.

Het nieuwe VLAREA hanteert nieuwe bepalingen voor KGA (Klein Gevaarlijk Afval). De gemeenten mogen KGA van scholen dat in aard en hoeveelheid vergelijkbaar is aan KGA van huishoudelijke oorsprong, inzamelen via het bestaande circuit, op voorwaarde dat het tegen kostprijs gebeurt.

5.1.3 Administratieve verplichtingen en IMJV-plicht

Voor elk vervoer van afvalstoffen moet er altijd een **opdrachtgever** zijn. Dat kan zowel een producent, een overbrenger, een gemeente of een intergemeentelijk samenwerkingsverband zijn. De opdrachtgever bepaalt waar de afvalstoffen naartoe gaan. Gaat het over gevaarlijk afval of KGA, dan moet de opdrachtgever een geldig verzekeringscontract tegen milieuschade bezitten. Hij vervoert zelf de afvalstoffen of doet hiervoor een beroep op een geregistreerde vervoerder.

Voor het vervoer van afvalstoffen is een **identificatieformulier** nodig. Dat formulier bevat gegevens over het transport en de afvalstoffen. Uitzondering op die regel zijn de huishoudelijke afvalstoffen of daarmee vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen en de niet-gevaarlijke bedrijfsafvalstoffen die in één ophaalronde worden opgehaald (**artikel 5.1.1.1**).

Er is zowel een modelformulier voor gevaarlijke als

voor niet-gevaarlijke afvalstoffen. Het belangrijkste onderscheid is dat voor gevaarlijk afval ook de producent het formulier moet ondertekenen.

Als uitzondering op de regel kunnen onderstaande groepen ook optreden als opdrachtgever voor het vervoer van afval, maar ze zijn vrijgesteld van het verzekeringscontract, in geval van gevaarlijk afval of KGA, en van het identificatieformulier:

- ⑨ de zelfstandige of kleine ondernemer die zijn afval zelf naar een inzamelpunt brengt
- ⑨ de producent die afvalstoffen die ontstaan zijn bij uitgevoerde onderhoudswerken, naar zijn eigen terrein of naar een verwerkingsinrichting brengt
- ⑨ de leverancier van goederen die afgedankte goederen terug meeneemt binnen een aanvaardingsplicht of vrijwillige terugname
- ⑨ de houder die afgedankte goederen naar zijn leverancier terugbrengt binnen een aanvaardingsplicht of vrijwillige terugname
- ⑨ de erkende kringloopcentra die herbruikbare goederen inzamelen en de niet-herbruikbare fractie terug afvoeren

Als producent van bedrijfsafval moet de school een **afvalstoffenregister** bijhouden. Het bevat informatie omtrent de aard, oorsprong, samenstelling, hoeveelheid, bestemming en wijze van verwerking van de afvalstoffen. Die gegevens moeten minstens maandelijks worden aangevuld. Momenteel worden er nog geen voorschriften opgelegd over de vorm van dat afvalstoffenregister. De school kan aan die administratieve verplichting voldoen door de **ontvangstbewijzen op een geordende wijze te bundelen**.

Een producent van bedrijfsafvalstoffen moet aan de jaarlijkse **meldingsplicht** over bedrijfsafvalstoffen voldoen **indien de OVAM erom vraagt**. Dat geldt

ook voor een school. **De lijst van de geselecteerde bedrijven (en scholen) die een melding moeten doen, verschijnt op de website van de OVAM op het einde van het jaar, in december.** Als de school geselecteerd is, krijgt ze een schriftelijke bevestiging. In dat geval moet de school vóór 15 maart van het volgende jaar aan de OVAM gegevens verstrekken over de geproduceerde en afgevoerde afvalstoffen tijdens het voorbije jaar. Die rapportage kan schriftelijk of elektronisch gebeuren.

Bedrijfsafval dat naar aard, samenstelling en hoeveelheid vergelijkbaar is met huishoudelijk afval en dat samen met het huishoudelijk afval wordt ingezameld door of in opdracht van de gemeente, wordt **vrijgesteld** van die meldingsplicht.

Het Integraal MilieujaarVerslag (IMJV)

<http://milieujaarverslag.milieuinfo.be>
of <http://imjv.milieuinfo.be>

Het Integraal Milieujaarverslag kadert in het beleid gericht op administratieve vereenvoudiging. Het omvat zowel het milieujaarverslag, de afvalstoffenmelding voor producenten, overbrengers en verwerkers, de aangifte m.b.t. grondwaterwinning en –statistiek.

Voordelen voor de IMJV-plichtigen:

In plaats van afzonderlijke aangiftes aan verschillende administraties, doe je nu één geïntegreerde aangifte aan één administratie:

Vlaamse overheid

Departement Leefmilieu, Natuur en Energie

Aangifte Integraal Milieujaarverslag

Koning Albert II-laan 20, bus 18, 1000 Brussel

- ▶ Er is één meldpunt voor de aangifte van informatie die door verschillende administraties wordt aangewend.
- ▶ Jaarlijks variërende informatie en wijzigingen moeten worden gemeld – andere informatie wordt door de administratie vooraf in gevuld.
- ▶ IMJV-plichtigen kunnen informatie inbrengen via een virtueel loket.

Scholen zijn pas IMJV-plichtig als ze op de steekproeflijst van OVAM voorkomen. Indien ze niet op die lijst (zie ook <http://milieujaarverslag.milieuinfo.be>) voorkomen, zijn ze vrijgesteld voor dat jaar. Indien ze **meldingsplichtig** zijn, ontvangen ze de nodige documenten met daarin een **gebruikersnaam** en een **paswoord** nodig om de melding elektronisch te doen.

Surf naar <http://milieujaarverslag.milieuinfo.be>, log in via de knop “Naar het IMJV-Loket enkel afvalstoffenmelding” en geef dan gebruikersnaam en paswoord in. Je kunt dan de nodige gegevens invullen.

In het loket zelf wijzen de schermen uit waar je wat en hoe je de afvalmelding moet invullen. Op de site van <http://milieujaarverslag.milieuinfo.be> zijn helpteksten voorzien indien je toch problemen hebt met het invullen van de gegevens. Je kunt ook telefonische hulp krijgen via het nummer 02 553 14 61.

5.1.4 Aanvaardingsplicht

Aanvaardingsplicht =

- ④ producent, invoerder, tussenhandelaar en eindverkoper moeten producten terugnemen wanneer ze in hun afvalfase belanden
- ④ producent of invoerder moeten voor de verwerking zorgen

VLAREA stelde tot nu toe een aanvaardingsplicht in voor volgende afvalstoffen:

- ④ papierafval: enkel voor kranten, tijdschriften, dag- en weekbladen, telefoon- en faxboeken, reclamebladen, reclamefolders;
(voor schrijfpapier, schriften, leesboeken, computerpapier, faxpapier e.d. geldt geen aanvaardingsplicht!)
- ④ accu's en batterijen
- ④ afgedankte voertuigen
- ④ afgewerkte olie
- ④ afvalbanden
- ④ afgedankte elektrische en elektronische toestellen
- ④ frituurvetten en -oliën
- ④ afvalfotochemicaliën
- ④ verlichtingsapparatuur.

De definities van de verschillende afvalstoffen vind je in hoofdstuk 3 van het VLAREA.

Het "aanvaarden" zelf kan op verschillende manieren worden ingevuld.

Bij aankoop van een nieuw (vervang)product kun je het afvalproduct achterlaten bij de verkoper of neemt de leverancier van het product het afvalproduct terug mee. De verkoper zorgt dat het afvalproduct via de tussenhandelaar terug bij de

producent of invoerder terecht komt, die dan verder voor de verwerking ervan moet zorgen. Een andere mogelijkheid is dat een groep van producenten, invoerders, tussenhandelaars en eindverkopers zich hiervoor gezamenlijk organiseren.

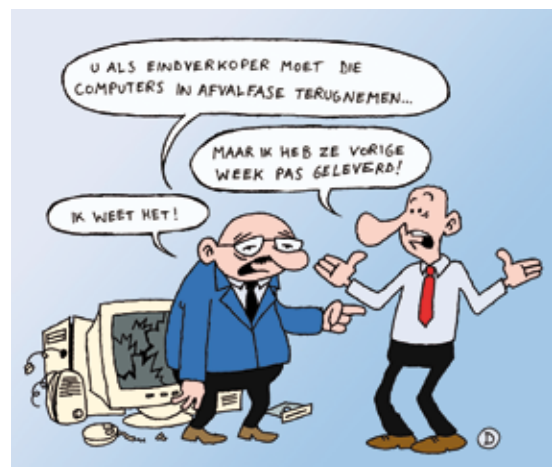
5.1.5 Terugnameplicht

Voor verpakkingsafval is er geen aanvaardingsplicht, maar een terugnameplicht op basis van het "Interregionaal Samenwerkingsakkoord Verpakkingsafval".

Terugnameplicht =

een producent of invoerder die verpakte producten op de markt brengt, is verantwoordelijk voor de terugname van eenmalige verpakkingen wanneer ze afval worden.

In de praktijk wordt verpakkingsafval via verschillende afvalstromen ingezameld, in het bijzonder via de PMD-inzameling (PMD = Plastic flessen en flacons, Metalen verpakkingen en Drankkartons) en de inzameling van papier, karton en glas.

5.2 Organisatie van de afvalinzameling op school

Het is van belang te weten welke afvalstoffen op school ontstaan. Om een goede inzameling te kunnen organiseren is het ook nodig de hoeveelheid en de plaats van ontstaan van het afval te kennen.

Voor de organisatie van de afvalinzameling neemt de school best contact op met het gemeentebestuur of de gemeentelijke milieubtenaar om na te gaan of ze gebruik kan maken van de gemeentelijke inzamelkanalen. De situatie kan verschillen van gemeente tot gemeente. Dat geldt ook voor de vergoedingen die de school moet betalen aan de gemeente om van die service gebruik te maken.

De school kan een privéfirma contacteren die over een erkenning als **overbrenger** beschikt. In overleg met de overbrenger kunnen dan de nodige afspraken gemaakt worden over de afvalstoffen, de hoeveelheden, de frequentie van ophaling, de zuiverheidsgraad en de kosten. De meeste overbrengers stellen ook afvalrecipiënten ter beschikking.

Een overbrenger van afvalstoffen moet een erkenning van de OVAM hebben. Lijsten met erkende overbrengers per afvalstof vind je terug op www.ovam.be, www.febem.be of www.coberec.be.

Wanneer de school op een correcte manier het selectief ingezamelde afval aanbiedt aan een overbrenger (privébedrijf of gemeente), moet dat afval ook conform de gemaakte afspraken worden opgehaald en verwerkt. Als de school vaststelt dat dit niet gebeurt, moet ze onmiddellijk de overbrenger contacteren en om verduidelijking vragen.

Vermijd vermenging van verschillende afvalstoffen! Bij vermenging van afvalstoffen (bv. gevaarlijke met niet-gevaarlijke) worden altijd de bepalingen van de strengste categorie toegepast en zijn de kosten voor ophaling en verwerking hoger. Het loont ook financieel om meer afvalstoffen selectief in te zamelen dan enkel de wettelijk verplichte.

Voor de opslag van de **eigen bedrijfsafvalstoffen** moet de school **niet** over een **milieuvergunning** beschikken, op voorwaarde dat die afvalstoffen op **regelmatige tijdstippen** worden opgehaald.

Wanneer een onderwijsinstelling **afvalstoffen van derden** aanvaardt en opslaat (bv. didactisch materiaal of bij een afvalinzamelactie op school), moet zij wel over een **milieuvergunning** voor de opslag van de afvalstoffen beschikken.

Scholen zijn geen inzamellocaties voor afvalstoffen van derden. Enkel indien de school een afvalinzamelactie kadert in een **educatief afvalproject** om leerlingen en hun ouders te sensibiliseren voor selectieve inzameling van bepaalde afvalstoffen, kan de school (tijdelijk) afvalstoffen van derden stockeren.

Voor de inzameling van afvalstoffen die de leerlingen of hun ouders naar school brengen, moeten de initiatiefnemers vooraf de **schriftelijke toestemming** krijgen van de OVAM.

Een inzamelactie voor **educatieve inspanningen met ecologische of maatschappelijke doelstellingen waarmee de school materiële voordelen kan halen**, beschouwt de OVAM niet als een educatief afvalproject.

Nu volgt een opsomming van de meest voorkomende afvalstoffen die in een school worden geproduceerd en in aanmerking komen voor selectieve inzameling. We vermelden ook hoe je ze moet verpakken en kwijtraken.

Je vindt telkens een sorteerijs: wat wel, wat niet. In de "wat niet-kolom" vermelden we tussen vierkante haakjes bij welke categorie van afvalstoffen het product dan wel thuishoort.

5.2.1 Papier- en kartonafval

	<i>wat wel</i>		<i>wat niet</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • kranten en tijdschriften • kartonnen dozen • schrijfpapier • kopieerpapier • computerpapier, listingpapier • enveloppen zonder venster 		<ul style="list-style-type: none"> • geolied papier en karton [restafval] • papier met waslaag [restafval] • carbonpapier, doorslagpapier [restafval] • gelijmd karton [restafval] • papieren voorwerpen waarin kunststoffen of andere materialen verwerkt zijn (bv. vensterenveloppen) [restafval] • kaarten met magneetbanden [restafval] • behangselpapier [restafval] • ringmappen [restafval] • vervuilde papieren en kartonnen verpakkingen [restafval]

SORTEERWIJZER PAPIER- EN KARTONAFVAL

Papier- en kartonafval verzamel je bij voorkeur in kartonnen dozen of papieren zakken. Je mag het ook samenbinden in hanteerbare pakketten met een touw (geen kunststof touw).

Voor grote hoeveelheden kun je een (herbruikbare) container huren of aankopen. Bij de opslag van het papier- en kartonafval moet je ervoor zorgen dat het niet nat kan worden of wegwaaien.

5.2.2 Glasafval

wat wel

- lege, gereinigde flessen, bokalen en glazen (gebroken of intact)
- lege glazen flacons

wat niet

- aardewerk [bouw- en sloopafval]
- servies [bouw- en sloopafval]
- vuurvaste schalen [bouw- en sloopafval]
- opaal glas, rookglas [restafval]
- stenen, tegels [bouw- en sloopafval]
- gloeilampen [restafval]
- tl-lampen en spaarlampen [gevaarlijk afval]
- beeldbuizen [afgedankte elektrische en elektronische apparaten]
- vensterglas [vlak glas]
- autoruiten [restafval]
- serreglas [restafval]
- spiegels [restafval]
- gewapend glas [restafval]
- kristal [restafval]
- plexiglas [restafval]
- pyrexglas [restafval]
- flessen met resten van gevaarlijke stoffen [gevaarlijk afval]

SORTEERWIJZER GLASAFVAL

Zorg voor een stevig recipiënt. Voor glasafval kun je overwegen glascontainers of glasbollen aan te kopen wanneer de school relatief grote hoeveelheden glasafval produceert.

Glasafval scheid je best in twee fracties op basis

van de kleur, nl. wit glas en gekleurd glas (bruin en groen).

De opslag van het glasafval gebeurt best op een afgesloten plaats om ongelukken met glasscherven te voorkomen.

5.2.3 Verpakkingsafval

Bij verpakkingsafval maken we een onderscheid tussen:

- Ⓢ verpakkingsglas: zie glasafval
- Ⓢ verpakkingspapier en -karton: zie papier en kartonafval
- Ⓢ kunststoffen verpakkingen
- Ⓢ metalen verpakkingen
- Ⓢ drankkartons

Producten die een school in grote hoeveelheden aankoopt (bv. computers, drank) worden geleverd in eenmalige of herbruikbare verpakking. In beide gevallen is het raadzaam om bij de leverancier na te vragen of hij de verpakkingen terugneemt. Zie hiervoor 5.1.5 p. 26.

Maak bij aankoop van nieuwe producten altijd afspraken met de leverancier en kies bij voorkeur herbruikbare verpakkingen.

Er bestaat geen expliciete wettelijke verplichting om het verpakkingsafval selectief aan te bieden. Bovendien verschilt de situatie van gemeente tot gemeente.

In vele gemeenten werkt men volgens een Fost Plus-systeem. Dan wordt het verpakkingsafval in blauwe zakken opgehaald.

De gemeente kan besluiten dat afval bij de school op te halen.

De scheidingsregel voor het Fost Plus-systeem wordt hierna uitgelegd. De drie fracties (kunststof, metaal en drankkartons) gaan samen in de blauwe zak.

Fost Plus-systeem

	<i>wat wel</i>		<i>wat niet</i>
Drankkartons (leeg)		Kartonnen doosjes [papier- en kartonafval]	

SORTEERWIJZER DRANKKARTONS

wat wel

- drankblikjes (leeg)
- blikken van voeding (leeg)
- spuitbussen van voedingsmiddelen en cosmetica (leeg)

wat niet

- blikjes en spuitbussen die niet leeg zijn [restafval of gevaarlijk afval, afhankelijk van de inhoud]
- verblikken [gevaarlijk afval]
- aluminiumfolie [restafval]

SORTEERWIJZER METALEN VERPAKKINGEN

wat wel

- kunststof flessen (leeg)
- kunststof flacons (leeg)

wat niet

- botervlootjes [restafval]
- yoghurtpotjes [restafval]
- plastic zakjes [restafval]
- kunststoffen stoelen, speelgoed, e.d. [restafval]

SORTEERWIJZER KUNSTSTOFFEN VERPAKKINGEN

In enkele gemeenten zijn er ook andere systemen i.v.m. het verpakkingsafval.

Bijvoorbeeld:

- Ⓢ alle verpakkingen vervaardigd uit kunststof mogen in de daarvoor bestemde recipiënt voor inzameling aan huis
- Ⓢ er is enkel een inzameling in het containerpark

Doorgaans is dat ingegeven vanuit de gedachte dat het PMD-afval zoveel mogelijk wordt **voorkomen**.

Uiteraard kan de school ook met een privéfirma afspraken maken om het verpakkingsafval in te zame-
len. Met die firma kun je dan in onderling overleg
bepalen hoe je te werk wilt gaan.

We leggen de nadruk op het feit dat een school eerst
en vooral maximale inspanningen moet doen om
verpakkingsafval te **voorkomen**. De school moet er
vooral voor zorgen dat **een aparte inzameling van
het verpakkingsafval de preventiemaatregelen
niet beknot**.

5.2.4 Organisch-biologisch afval

 <i>wat wel</i>	 <i>wat niet</i>
<ul style="list-style-type: none">• aardappelschillen• schillen van citrus- of andere vruchten• groenteresten• eierschalen• doppen van noten• theebladeren en -zakjes• koffiedik en koffiefilters• papier van de keukenrol• kleine hoeveelheden etensresten• verwelkte snijbloemen en kamerplanten• versnipperd snoeihout• haagscheersel• zaagmeel en schaafkrullen van onbehandeld hout• gemaaid gras• bladeren• onkruid• resten uit de groente- en siertuin	<ul style="list-style-type: none">• onbehandeld (timmer)hout [groenafval]• behandeld (timmer)hout [houtafval]• grof ongesnipperd snoeihout [groenafval]• (soep)beenderen en vlees- en visresten [restafval]• dissectiemateriaal [dierlijk afval]• aarde en zand [bouw- en sloopafval]• saus, vet en olie [restafval]• houtskool [restafval]• kunststoffen [kunststofafval]• ijzer, metaal [oude metalen]• blik [metalen verpakkingen]• slagerspapier [restafval]• niet-organisch materiaal [restafval]

SORTEERWIJZER ORGANISCH-BIOLOGISCH AFVAL

De school moet momenteel nog over een **vergunning** beschikken indien ze eigen organisch-biologisch afval of afval van derden wil composteren. Composteren van afval in openlucht is niet toegestaan omwille van mogelijke geurhinder voor de omgeving. Composteren kan wel in een compostvat of in een (gesloten) compostpaviljoen.

Tips vind je via www.ovam.be of www.vlaco.be.

Wanneer je het organisch-biologisch afval van de school laat ophalen zodat het elders kan worden gecomposteerd, kies je samen met de overbrenger (gemeente of privé-overbrenger) een geschikt recipiënt.

5.2.5 Groenafval en snoeihout

 <i>wat wel</i>	 <i>wat niet</i>
<ul style="list-style-type: none">• plantenresten• haagscheersel• gazonmaaisel• bladeren• snoeihout (takken tot 10 cm diameter)	<ul style="list-style-type: none">• takken (meer dan 10 cm diameter) [houtafval]• boomstronken [houtafval]• groente- en fruitafval [organisch-biologisch afval]

SORTEERWIJZER GROENAFVAL EN SNOEIHOUD

Groenafval of snoeihout kun je na het hakselen ter plaatse in de school gebruiken als bodembedekker onder struiken en bloemen. Misschien mag je wel de mobiele hakselaar van de gemeente gebruiken? Sommige afvaloverbrengers verhuren hakselaars. Het gehakselde groenafval en snoeihout kun je ook composteren. Afhankelijk van de opslagcapaciteit moet de school al dan niet over een vergunning

beschikken voor "aërobe composteren van uitsluitend tuin- en plantsoenafval" [VLAREM-rubriek 2.2.3.a].

Als groenafval of snoeihout moet worden opgehaald, maak je de nodige afspraken met de overbrenger (gemeente of privé-overbrenger) over het te gebruiken recipiënt of de wijze van aanbidding.

5.2.6 Gevaarlijke afvalstoffen

5.2.6.1 Algemeen

Ook hier is **preventie** het sleutelwoord. Probeer zo weinig mogelijk afvalstoffen te produceren. Gebruik bv. zoveel mogelijk herlaadbare batterijen en inktcassettes die terug kunnen worden gevuld.

Gevaarlijke afvalstoffen die kunnen ontstaan in een school (niet-limitatieve lijst) zijn o.a.:

- Ⓞ labo-chemicaliën (gebruikte en restanten, resten van labo-proeven)
- Ⓞ tl-lampen en spaarlampen
- Ⓞ inktcassettes
- Ⓞ batterijen (batterijtjes en autoaccu's)
- Ⓞ afgewerkte olie
- Ⓞ afgedankte voertuigen

Let op! Gevaarlijke afvalstoffen mag je niet meegeven met de andere afvalstromen omdat zij de verwerking ervan kunnen bemoeilijken en zelfs volledig verhinderen. Je mag ze uiteraard ook niet via de gootsteen lozen.

Elke soort gevaarlijk afval moet je altijd apart inzamelen en verpakken. Op de verpakking geef je duidelijk aan om welke afvalstof het gaat. Indien mogelijk, (her)gebruik je het oorspronkelijk recipiënt van het product als verpakking omdat dit aan alle veiligheidseisen voldoet. Wanneer je het oorspronkelijk recipiënt hergebruikt, moet je wel duidelijk vermelden dat de inhoud "afval" is zodat er geen vergissingen kunnen gebeuren.

Bij de opslag van gevaarlijk afval is het belangrijk dat

- Ⓞ de verschillende gevaarlijke afvalstoffen zich niet kunnen mengen
- Ⓞ de gevaarlijke afvalstoffen op een veilige en afgesloten plaats worden bewaard
- Ⓞ de verpakkingen intact blijven

Sommige gevaarlijke afvalstoffen kunnen worden gerecycleerd. De verwerkingskost ligt lager dan bij verbranden of storten. Dit is o.a. het geval voor tl- en spaarlampen, batterijen, inktcassettes en afgewerkte olie. Daarom is ook de zuiverheidsgraad van die afvalstoffen zeer belangrijk.

5.2.6.2 Labo-chemicaliën

De lijst met stoffen waarvan het gebruik verboden is in schoollaboratoria volgt uit de **federale** wetgeving over de bescherming van jongeren op het werk.

Actuele informatie vind je in de brochure 'Chemicaliën op school. Veiligheid en milieuzorg in het schoollaboratorium.' Je kunt de brochure downloaden via <http://onderwijs-opleiding.kvcv.be/cos.html>.

De brochure kwam tot stand binnen de sectie Onderwijs & Opleidingen van K.V.C.V. Een werkgroep met vertegenwoordigers uit verschillende netten en uit het secundair en het hoger onderwijs stelde de brochure samen. De werkgroep heeft haar adviezen gekoppeld aan het onderwijsniveau, de studierich-

tingen, de leerdoelen en de vaardigheidsverschillen tussen leerkrachten en leerlingen.

De werkgroep maakte niet alleen een lijst van de chemicaliën die in de lessen natuurwetenschappen van het secundair onderwijs kunnen worden gebruikt. De werkgroep voegde er ook adviezen aan toe over het toegelaten gebruik, de opslag en de verwerking van schoolchemicaliën en de milieuvriendelijke afvoer en verwerking van het afval.

(Zie ook 4.6 Laboratoria p. 19.)

5.2.6.3 TL-lampen, spaarlampen, inktcassettes, batterijen en rookmelders

TL-lampen en spaarlampen zijn gasontladinglampen, dus gevaarlijke afvalstoffen. Ze vallen onder de *aanvaardingsplicht*. Recupel staat in voor de recycling en milieuverantwoorde verwerking. Scholen kunnen meestal kleine hoeveelheden aanbieden op het gemeentelijke containerpark. Voor grote hoeveelheden kan de school maximaal 3 keer per jaar gebruik maken van de lampendoos die tot 50 kg gasontladinglampen kan bevatten, speciaal ontworpen voor de inzameling van kleine hoeveelheden van zulke lampen. Meer informatie over die gratis service vind je op www.recupel.be.

Lege inktpatronen bevatten nog resten inkt. Het zijn daarom gevaarlijke afvalstoffen. Bepaalde inktpatronen worden hergebruikt na herstel. Andere moeten worden verwerkt op een milieuverantwoorde wijze in een vergunde inrichting. Scholen kunnen die aanbieden en soms een vergoeding krijgen voor de afgedankte inktpatronen die ontstaan uit de eigen werking. *De school kan niet dienen als alternatief inzamelpunt voor deze gevaarlijke afvalstoffen die leerlingen of ouders van thuis meebrengen.* (Zie ook kader p. 27.)

Lege batterijen mogen op school ook van leerlingen en gezinnen worden ingezameld wanneer dat past in een educatief project. (Zie ook kader p. 27.) Een school heeft geen bijkomende milieuvergunning nodig om een beperkt aantal inzamelrecipiënten op een veilige plaats op te stellen. De vzw Bebat regelt de ophaling van de op school ingezamelde batterijen. Informatie vind je op www.bebat.be.

Met een beperkt aantal afgedankte autonome rookmelders (zowel optische als ionische) kunnen scholen gratis terecht op de gemeentelijke containerparken.

Indien de school het vervangen van lampen of rookmelders heeft uitbesteed aan een externe onderneming dan moet die onderneming zorgen voor de inzameling en de verwerking van de afgedankte tl- en spaarlampen of de rookmelders. De onderhoudsfirma moet de lampen en rookmelders meenemen na afloop van de werken.

5.2.6.4 Afgewerkte olie

Afgewerkte olie is een gevaarlijke afvalstof. Ze kan enkel op een correcte en milieuvriendelijke wijze worden verwerkt bij vergunde inrichtingen. Afgewerkte olie verbranden ter verwarming van garages en andere ruimten is ten strengste verboden.

Opslag

Afgewerkte oliën en andere gevaarlijke afgedankte vloeistoffen moeten worden opgeslagen in een enkelwandige overdekte houder die ingekuipt is of in een dubbelwandige houder met lekdetectiesysteem en overvulbeveiliging. Een inkuiping moet vloeistofdicht zijn en een minimale opvangcapaciteit hebben van de grootste in de inkuiping geplaatste tank, of in het geval van vaten, 10% van de totale inhoud van de vaten (met minimum de inhoud van het grootste vat). Wanneer de afgewerkte olie wordt opgeslagen in rechtstreeks in de grond ingegraven houders is de meest optimale manier van die opslag ofwel in dubbelwandige metalen houders, houders uit thermohardende kunststoffen ofwel houders uit roestvrij staal.

Enkelwandige metalen houders kunnen enkel nog in dienst blijven als ze al rechtsgeldig vergund waren voor 1 januari 1993, voorzien van een overvul-

beveiliging en een lekdetectiesysteem. Ze moeten voorzien zijn van een groene dop (= goedkeuring na periodieke controle zoals verplicht in VLAREM 2). Voor meer informatie hierover kun je terecht bij de gemeentelijke milieudienst of de dienst milieuvergunningen bij de provincie.

Aanvaardingsplicht

Afgewerkte olie is onderworpen aan de aanvaardingsplicht. Eindverkopers, tussenhandelaars, invoerders en producenten zijn verplicht om gebruikte olie te aanvaarden en dat zonder aankoopverplichting. In de praktijk gebeurt de inzameling in Vlaanderen via de bestaande kanalen. Het terugbrengen van de afgewerkte olie naar een verkooppunt of warenhuis is immers niet aangewezen.

Particulieren kunnen dus gratis terecht op het containerpark en professionelen bij een erkende overbrenger die aangesloten is bij Valorlub vzw. Valorlub vzw staat dan verder in voor de correcte ophaling en verwerking van de afgewerkte olie én voor de financiering van het systeem. Ophalingen vanaf 1000 liter zijn gratis. In sommige gevallen kan Valorlub aan de "ontdoeners" een forfaitaire vergoeding betalen. Meer informatie en een lijst van erkende Valorlub-operatoren kun je vinden op www.valorlub.be.

5.2.6.5 Afgedankte voertuigen

Technische scholen die de richtingen auto, auto-technieken, carrosserie(herstelling), automechanica, garage en plaatbewerking-koetswerk inrichten, hebben afgedankte voertuigen nodig als didactisch materiaal. Alle voertuigen die de school hiervoor gebruikt, voldoen aan de afvalstoffendefinitie en zijn dus afgedankte voertuigen of voertuigwrakken. Dus gelden opslagvoorwaarden en een aanvaardingsplicht. Bijkomende bepalingen zijn dan ook samen met de sector uitgewerkt.

Voor de **tijdelijke opslag** en mechanische behandeling van afgedankte voertuigen als **didactisch materiaal** heeft een school **geen** rubriek voor voertuigwrakken in de milieuvergunning nodig.

Voorwaarden bij opslag en behandeling

Je moet ervoor zorgen dat de opslag en behandeling van voertuigwrakken gebeurt zonder milieuverontreiniging. In de praktijk wil dat zeggen:

- ⑨ Elk voertuigwrak staat gestald en wordt bewerkt op een vloeistofdichte vloer. Indien de stalling niet overdekt gebeurt, is de vloeistofdichte vloer voorzien van een lekdicht afwateringssysteem met een koolwaterstofafscheider en een slibvangput.
- ⑨ Als je nog vloeistoffen aftapt, sla je die apart op in daarvoor voorziene vaten of tanks met duidelijk leesbare vermelding van de inhoud en de correcte gevaarsymbolen. Op een vloeistofdichte vloer uitgerust met een opvangsysteem voor lekvloeistoffen sla je de vaten op. Remvloeistof, koelvloeistof, brandstof, koelmiddelen van de airconditioning, oliën, antivries sla je gescheiden op en laat je apart afvoeren.
- ⑨ Eventueel gedemonteerde gevaarlijke onderdelen zoals afvalloodstartbatterijen sla je apart en overdekt op in daarvoor voorziene opvangbakken.
- ⑨ Je voorziet voldoende absorptiemateriaal om eventuele lekkage op te vangen.

Afvoer

Afgedankte voertuigen die je niet langer als didactisch materiaal gebruikt, laat je geregeld afvoeren naar een erkend centrum voor depollutie, demontage en vernietiging van afgedankte voertuigen. Voor de ophaling contacteer je een erkend overbrenger.

De lijsten van erkende overbrengers van afgedankte voertuigen en erkende centra kun je raadplegen op www.ovam.be.

De school levert de afgedankte voertuigen bij een erkend centrum in:

- ⑨ binnen de twee maanden wanneer er geen boorddocumenten bij het voertuig zijn
- ⑨ binnen de twee jaar na de vervaldatum van het keuringsbewijs
- ⑨ binnen de zes jaar na de eerste ingebruikname wanneer het voertuig niet over een keuringsbewijs beschikt
- ⑨ binnen de twee jaar nadat het voertuig 'totaal verloren' is verklaard

De afvoertermijnen gelden vanaf het moment dat het afgedankte voertuig **niet meer als didactisch materiaal** wordt gebruikt. Voor het gebruik als didactisch materiaal voorziet de wetgever namelijk een uitzondering voor inlevering.

Bij de ophaling geef je de boorddocumenten mee af. Je houdt het bewijs van ophaling dat je van de erkende overbrenger ontvangt bij je gedurende een periode van vijf jaar.

Ook eventueel afgetapte vloeistoffen, gedemonteerde onderdelen en verontreinigd absorptiemateriaal laat je geregeld ophalen door een erkend overbrenger. Je laat de koolwaterstofafscheider en slibvangput regelmatig leegmaken en reinigen en houdt hiervan ook een bewijs bij je. Alle bewijzen van ophaling van afvalstoffen bundel je samen in een afvalstoffenregister. Je bewaart hierin alle documenten gedurende een periode van vijf jaar.

Meer informatie vind je op www.ovam.be.

5.2.7 Kringloopafval

The infographic is titled 'SORTEERWIJZER KRINGLOOPAFVAL'. It is divided into two columns. The left column is headed 'wat wel' (what is good) and features a yellow smiley face icon. Below it is a list of items: elektrische en elektronische apparaten, meubelen (stoelen, banken...), textiel, boeken, and gebruiksvoorwerpen. The right column is headed 'wat niet' (what is not) and features a brown frowny face icon. Below it is a single bullet point: al wat niet meer bruikbaar is en ook niet meer kan worden hersteld [afhankelijk van de afvalstof].

Voorwerpen die de school niet meer kan gebruiken, maar die nog in goede staat verkeren of kunnen worden hersteld, kun je aan een kringloopcentrum aanbieden.

Je informeert best bij de gemeentelijke milieudienst naar het kringloopcentrum dat actief is in de

gemeente. Het kringloopcentrum voert gewoonlijk ter plaatse een selectie uit op de aangeboden goederen in functie van hun staat, herstelbaarheid en verkoopbaarheid en eigen stock.

Op www.kringloop.net vind je nuttige informatie over kringloopcentra in Vlaanderen.

5.2.8. Dierlijk afval

De onderwijskoepels en het gemeenschapsonderwijs hebben in hun leerplannen geen doelstellingen meer opgenomen waarvoor dissectie van dieren vereist is. Het departement Onderwijs en Vorming moedigt leraren dan ook aan alternatieven zoals softwarepakketten, videofilms en namaakdieren te gebruiken.

Voor het gebruik van dode dieren of delen van dode dieren als dissectie- of studiemateriaal moet de school aan de OVAM toelating vragen op basis van het Besluit van de Vlaamse regering van 24 mei 1995 betreffende de ophaling en de verwerking van dierlijk afval.

De toelating geldt voor onbepaalde duur, maar kan bij het vaststellen van misbruik worden ingetrokken. Ook de ophaling bij de leverancier en het vervoer naar de school vallen onder de toelating. De school moet bovendien een register bijhouden.

De school moet het dierlijk afval, na gebruik als dissectie- of studiemateriaal, laten ophalen door een erkende overbrenger van hoogrisicomateriaal of door een geregistreerd vervoerder. Enkele gemeenten organiseren zelf de inzameling van hoogrisicomateriaal via het containerpark.

5.2.9 Asbest

Asbest is in vele gebouwen verwerkt omwille van de brandveiligheid, als element van isolatie en van anticondensatie. Je vindt het in tegels, vloerbekleding, branddeuren, rond leidingen van de verwarmingsketel, in machines, in verwarmingsketels, e.a. Het is al een tijdje bekend dat het inademen van asbestvezels een ernstig gevaar voor de gezondheid van de mens kan betekenen. Het risico voor de gezondheid hangt af van verschillende factoren, o.a. het type van de gebruikte asbest en neemt toe naarmate je meer asbestvezels inademt. De termijn tussen blootstelling en ziekte kan soms tientallen jaren duren.

Paniek is niet nodig. Kijken naar of zelfs aanraken van asbest is niet gevaarlijk. Als het materiaal in goede staat is, zitten de vezels doorgaans heel stevig vast. Gevaar is er pas wanneer je, bij een verbouwing bijvoorbeeld, het asbest bewerkt en "beschadigt". Dan kun je de vezels losmaken en inademen. En dan wordt het wél gevaarlijk.

Een koninklijk besluit van 2006 over de bescherming van werknemers tegen de risico's van blootstelling aan asbest bepaalt hoe je moet omgaan met het bestaande asbesthoudend materiaal. Zo moet elke school bv. beschikken over een **asbestinventaris** en, als er asbest aanwezig is, over een **beheersprogramma**. De brochure "Asbestinventaris en beheersprogramma" kun je bestellen of downloaden op www.werk.belgie.be (bij publicaties).

Het beheersprogramma geeft aan wat met het asbesthoudend materiaal moet gebeuren: onberoerd

laten, inkapselen, afschermen, verwijderen op termijn. Die werken moeten worden uitgevoerd volgens procedures die beantwoorden aan de regelgeving ter zake, door mensen die de nodige opleiding genoten hebben en die over gepaste beschermingsmiddelen beschikken.

De asbestinventaris en het beheersprogramma moeten uiteraard met kennis van zaken worden opgesteld. Bij twijfel kun je monsters laten onderzoeken in erkende labo's. De bestaande asbestinventaris en het beheersprogramma moeten regelmatig worden bijgewerkt. Het is verplicht de asbestinventaris ter beschikking stellen van alle personeel en aannemers die in de school werken uitvoeren.

De school kan eventueel een opleiding voorzien zodat bepaalde eenvoudige werken door eigen onderhoudsmensen kunnen worden uitgevoerd. Maar bij sloop- of verwijderingswerken waar asbestvezels kunnen vrijkomen boven een bepaalde concentratie (bijvoorbeeld bij werken aan losgebonden toepassingen zoals asbesthoudende isolatie rond leidingen van de verwarmingsketel), moet de school sowieso een **erkende verwijderaar** inschakelen.

Let op!

Het is in elk geval verboden om jongeren en personeel zonder opleiding in te schakelen voor werken met asbesthoudend materiaal.

Ook aannemers of dakdekkers die de school inschakelt voor het verwijderen van hechtgebonden toepassingen, moeten hiervoor een opleiding hebben gevolgd. Trouwens, elke werknemer die werken uitvoert waarbij hij in aanraking komt met asbest, hoe klein die werken ook zijn, moet een gepaste opleiding hebben gevolgd.

Heel nuttige informatie en contactadressen vind je in de brochure van de Vlaamse overheid "Asbest in en om het huis".

Je kunt ze downloaden op www.lne.be/themas/luchtverontreiniging/praktische-tips/asbest-in-en-om-het-huis/.

Meer informatie en contactadressen kun je ook vinden in de rubriek asbest op www.ond.vlaanderen.be/wetwijs en www.werk.belgie.be.

5.2.10 Restafval

Bij het restafval horen de afvalstoffen die niet kunnen worden gerecycleerd of hergebruikt of waarvoor geen selectieve inzameling voorhanden is.

Voor grofvuil (grote voorwerpen die niet in een huisvuilzak kunnen) moet de school overleg plegen met de afvaloverbrenger (gemeente of privé-overbrenger). Het recipiënt voor restafval spreek je af in overleg met de afvaloverbrenger (gemeente of privé-overbrenger). In bepaalde gevallen kan worden gekozen voor zakken of rolcontainers.

Afhankelijk van stad of gemeente, mag de school al of niet gebruik maken van het containerpark.

De selectieve afvalstromen die vermeld worden in 5.2.1. tot 5.2.9. zijn niet alle mogelijke afvalstromen die selectief kunnen worden ingezameld.

Occasioneel voorkomende afvalstoffen zoals oude meubels, bouw- en sloopafval en houtafval kunnen bv. perfect worden gerecycleerd of hergebruikt en horen zeker niet thuis bij het restafval.